

Бучацька С. М.,

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*

<https://orcid.org/0000-0001-6063-5858>

e-mail: svitusik@gmail.com

Матієнко О.С.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського*

<https://orcid.org/0000-0002-4007-3437>

e-mail: e_matienko@ukr.net

ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР ДЛЯ НАВЧАННЯ ДИСКУТИВНИХ УМІНЬ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ TECHNOLOGIES OF USING BUSINESS GAMES FOR TRAINING DISCUSSION SKILLS IN ENGLISH

Анотація. У статті означено сутність поняття «дискусія» та обґрунтовано важливість навчання дискусії іноземною мовою, зокрема її ефективність у формуванні дискусивних умінь, а саме умінь аналізувати факти/події, обґрунтовувати свої наміри/вчинки, наводити приклади, аргументи, робити висновки.

Сфокусовано увагу на застосуванні інтерактивних технологій, зокрема ділових ігор, що не лише сприяє розвитку мотивації вивчення іноземної мови, але й спонукає студентів до продукування висловлювань, відстоювання власної позиції, а відтак, забезпечує включення учасників дискусії у процес професійної комунікації.

До дослідження були залучені 56 студентів бакалаврату за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) з додатковою предметною спеціальністю Мова і література (англійська). Запропонована програма розвитку усного дискусивного мовлення майбутніх філологів англійською мовою на основі ділових ігор. Діагностика рівнів сформованості дискусивних умінь студентів філологів включала визначення чотирьох функціональних компонентів - вміння формулювати свою точку зору, аргументувати, визначати позицію співрозмовника, критикувати.

У статті представлено аналіз результатів впровадження програми розвитку дискусивних умінь у процес навчання майбутніх філологів. Представлені результати дослідження дають право стверджувати, що, ділова гра як групова форма взаємодії сприяє згуртуванню навчального колективу, та позитивно позначається на розвитку усного дискусивного мовлення студентів. Встановлено, що розвитку усного дискусивного мовлення студентів з використанням ділових ігор сприяють такі педагогічні умови: створення активного мовного середовища спілкування; моделювання ділових ігор з урахуванням їх інтересів, мотивів та інтелектуальних можливостей учасників.

Зазначено, що технологія розвитку усного дискусивного мовлення з використанням ділових ігор будується на основі комунікативно діяльнісного, комунікативно-когнітивного, інтерактивного підходів та принципів комунікативності, інтерактивності спілкування, свідомості, проблемності. У дослідженні представлено аргументи доцільності інтеграції ділових ігор у навчально-виховний процес як ефективного засобу розвитку дискусивного мовлення здобувачів освіти, а також їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: дискусія, дискусивне мовлення, студенти філологи, дискусивні умінь, іноземна мова, тренувальні вправи, програма розвитку

Svitlana Buchatska, PhD (Psychology),

*Associate Professor of Foreign Languages Department
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*

Olena Matiienko, PhD (Pedagogy),

*Associate Professor of Foreign Languages Department
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University*

Abstract. The article defines the concept of “discussion” and justifies the importance of teaching discussion in a foreign language, particularly its effectiveness in developing discursive skills. These skills include the ability to analyze facts and events, justify one’s intentions and actions, provide examples and arguments, and draw conclusions. Attention is focused on the use of interactive technologies, especially business games, which not only enhance students’ motivation to learn a foreign language but also encourage the production of speech, the defense of personal viewpoints, and, consequently, the involvement of participants in professional communication.

The study involved 56 undergraduate students majoring in Secondary Education (Ukrainian Language and Literature), with an additional specialization in English Language and Literature. A program was proposed for the development of students' oral discursive speech in English based on business games. The diagnostics of discursive skills formation included the assessment of four functional components: the ability to formulate one's point of view, provide arguments, identify the interlocutor's position, and offer critique.

The article presents an analysis of the results of implementing the discursive skill development program in the training of future philologists. The findings support the claim that business games, as a form of group interaction, contribute to building team cohesion and positively influence the development of students' oral discursive speech. It was established that certain pedagogical conditions promote the development of oral discursive communication through business games, namely: the creation of an active communicative environment; and the design of business games based on participants' interests, motivations, and intellectual abilities.

The technology for developing oral discursive speech through business games is built upon communicative-activity, communicative-cognitive, and interactive approaches, as well as the principles of communicativeness, interactivity, awareness, and problem-orientation. The study provides arguments for the feasibility of integrating business games into the educational process as an effective tool for developing students' discursive speech and preparing them for future professional activity.

Keywords: *discussion, discursive speech, philology students, discursive skills, foreign language, training exercises, development program.*

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Впродовж останніх років пріоритетним у навчанні майбутніх фахівців іноземної мови є сфокусованість не лише на розвиток іншомовної комунікативної компетентності, але й формування молодого ініціативного людини, здатного висловлювати власні думки, знаходити нестандартні рішення, критично мислити, формувати інтереси й усвідомлювати можливості. Тобто, усі ті навички, які вкрай важливі для успішної та ефективної професійної взаємодії, зокрема, уміння вести дискусію, тобто обґрунтовувати свої наміри/вчинки; аналізувати факти/події, наводити приклади, аргументи, робити релевантні висновки.

Слід зазначити, що питання навчання дискусії іноземною мовою активно досліджувались вітчизняними та іноземними вченими, серед яких Авксентьєва Т. А., Андронік Н.П., Гапонова С.В., Голубочка І. С., Гордєєва А.Й., Дацків О.П., Зайцева І.В., Іщенко І.О., Топтигіна Н.М., Brookfield S.D., Bohari, L., Hughes, D., Justi, R., Parker, W. C., та інші. Окремі аспекти зазначеної проблеми були предметом уваги українських науковців, зокрема досліджувались питання навчання дискусії на матеріалі англомовних художніх текстів та на основі проблемного методу, обговорення проблем англійською мовою у процесі міжкультурного спілкування, навчання майбутніх учителів англомовної дискусії на основі автентичних поетичних творів, формування вмінь говоріння у майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації, навчання професійно орієнтованої дискусії. Однак, залишається недослідженим питання ефективного використання сучасних технологій для навчання дискусії англійською мовою, зокрема формування дискусивних умінь студентів.

Важливим, у рамках нашого дослідження, є вивчення досвіду навчання англомовної дискусії та застосування інтерактивних технологій, що не лише сприяє розвитку мотивації вивчення іноземної мови, але й спонукає студентів до продукування висловлювань, відстоювання позицій згідно з обраною роллю у ході дискусії та забезпечує включення у процес комунікації з більшим чи меншим ступенем активності усіх її учасників (Bohari, 2020). Серед сучасних технологій навчання слід виділити ділову гру, яка, на відміну від традиційних занять наближає навчальний процес до реальності, імітуючи майбутню професійну діяльність. Ведення таких дискусій надає студентам можливість використовувати знання предмету, апелює до їхнього попереднього чи

теперішнього досвіду, а також проектує та моделює їхні професійні вміння на використання в майбутньому (Москаль, 2020).

Актуальність та важливість досліджуваної теми визначаються об'єктивною потребою суспільства у неординарно мислячій, творчій особистості, яка може самостійно діяти в нестандартних ситуаціях, критично мислити, висувати гіпотези, відстоювати свою точку зору, вільно вести дискусію, а також недостатньою теоретичною розробленістю технологій використання ділової гри для навчання дискусії студентів.

Мета дослідження полягає у тому, щоб обґрунтувати та експериментально перевірити доцільність та ефективність технології використання ділових ігор у навчанні студентів ведення дискусії іноземною мовою, зокрема англійською.

Аналіз останніх досліджень. У дослідженні вище означеної проблеми, вважаємо за необхідне проаналізувати сутність поняття «дискусія», його етимологію та тлумачення. Дискусія (від латинського “discussio” – розгляд, дослідження, обмін думками) – це форма колективного обговорення будь-якого питання, проблеми або зіставлення інформації, ідей, думок, пропозицій, мета якого виробити спільну думку, прийти до єдиної точки зору щодо рішення даної проблеми при існуючих відмінностях в її розумінні.

Відповідно до тлумачення етимологічного словника, “discussio” означає «дослідження, розбір» і виражає процес спільного наукового пошуку, обміну різними думками, у якому учасники, ретельно вивчивши питання приймають правильне і прийнятне для сторін рішення. Найважливішими ознаками дискусії відзначають її діалогічність й конструктивність. Дискусії застосовуються там і тоді, коли необхідно знайти конструктивні рішення (Brookfield, & Preskill, 2012).

Оскільки в основі будь-якої дискусії є комунікація, вищеозначену проблему слід розглядати з позицій кількох наук, враховуючи лінгвістику тексту, лінгводидактику, психолінгвістику й психолінгводидактику. Незаперечним є той факт, що дискусія – невід'ємний засіб пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання. О. Пометун і Л. Пироженко (Пометун, Пироженко, 20020) розуміють під цим терміном «широке публічне обговорення якогось спірного питання». Науковці наголошують на важливості застосування дискусії серед здобувачів освіти, оскільки, розгляд дискусійних проблем сприяє підвищенню у студентів інтересу до висловлювання, розвитку їхнього мовлення, розумових здібностей, пам'яті, уваги, критичного мислення та інших психічних якостей.

У методиці терміном «дискусія» позначається спосіб організації спільної діяльності, спрямованої на підвищення ефективності процесу досягнення групових рішень через обговорення актуальної проблеми, чи інформації (Іщенко, Лібіх, 2009).

Під дискусією з точки зору форми заняття розуміють організований викладачем обмін думками з захистом своєї точки зору, який відбувається за рахунок співставлення, асиміляції, взаємозбагачення предметних позицій її учасників. Дискусія допомагає виявити різноплановість точок зору на поставлену проблему, проаналізувати їх, прийняти учасниками відповідний висновок. Дискусія, участь у якій є реальною мовною ситуацією повинна викликати інтерес у тих, хто навчається до засвоєння знань з того чи іншого предмету (Авксентьєва, 2010).

Задля методичної ефективності дискусії як засобу розвитку невідготовленого мовлення, методисти Гапонова С.В. (Гапонова, 1999) та Голубочка І.С. (Голубочка, 2009) радять дотримуватись системи попередньої підготовки навчальної дискусії, що включає в себе: 1) розробку плану дискусії; 2) розробку дій та прийомів, для того, щоб здійснювати керівництво дискусією, а відтак домогтись високого рівня аргументованості висловлювань її учасників, ясності у викладі думок; плановірності ходу дискусії.

Дискусія як груповий діалог, характеризується участю кількох співрозмовників, які обмінюються думками й судженнями з одного й того ж питання, а також дають емоційну оцінку того, що обговорюється. Дискусія включає в себе елементи монологічного мовлення, тобто більш-менш розгорнуті висловлювання окремих учасників (монологічні вставки). Таким чином, уміння брати участь в обговоренні теми або проблеми в груповій дискусії передбачає певний рівень сформованості умінь діалогічного та монологічного мовлення (Зарічна, 2010). Андронік Н. розглядає дискусію, як форму полілогічного мовлення, в процесі якого відбувається групове обговорення проблеми і наголошує на важливості формування умінь полілогу для здійснення успішної комунікації в дискусії (Андронік, 2009).

Велике значення надається умінням уважно слухати і розуміти співрозмовника, вступати в дискусію, ставити запитання та оцінювати репліки співрозмовників. Не менш важливими є навички логічного мислення та вміння за допомогою засобів іноземної мови робити висновки, порівнювати точки зору, проводити аналогії, виділяти пріоритети, виявляти причинно-наслідкові зв'язки (Zarichna, Buchatska, Melnyk, & Savchuk, 2020).

Отже, дискусія – це організована, відповідно до визначеної процедури проведення, форма комунікації з двома або більше активними учасниками (мовцями) і необмеженою кількістю пасивних учасників (слухачів, аудиторії), де зустрічаються різні, часто протилежні думки із будь-якої проблеми, і метою якої є або вирішити питання, або, щонайменше, прийти до взаємоприйнятної точки зору. Відтак, дискусивні вміння інтегровані під час дискусії, відображають творчий процес вирішення проблем під час обговорення (Сергієнко, 2024).

У нашому дослідженні ми розглядаємо навчання дискусії через навчання іншомовного дискусивного мовлення, дискусивних умінь і, власне, дискусивного спілкування, що є двостороннім процесом, в якому реалізуються три взаємопов'язані складові: комунікативна, інтерактивна та перцептивна і який відбувається за умови активної взаємодії всіх учасників спілкування (Матієнко, Буцацька, 2022). Саме в такому підході психологи бачать сьогодні основні джерела і рушійні сили розвитку та виховання особистості в навчанні через спілкування (Santrock, 2011).

Як зазначає Зайцева І., інтерактивність дискусивного мовлення включає в себе не тільки вираження своїх власних думок, а й сприйняття та розуміння думок інших (Зайцева, 2012), (Зайцева, 2014). Дискусія як метод інтерактивного навчання активізує різноманітні форми мислення студентів, формує їхні комунікативні здібності, розвиває толерантність та взаємоповагу (Сабат, 2014).

Навчальну дискусію відносять до дискусивних вправ, які дозволяють ефективно навчати невідготовленого мовлення. При цьому використання дискусії як вправи, найбільш повно і яскраво відображає психологічні

особливості комунікативного мовлення мовою, що вивчається, і має відповідати певному переліку вимог. На думку Н.М. Топтигіної, навчальна дискусія – це комунікативний акт, який передбачає обговорення проблемних (суперечливих) питань з метою знаходження їх вирішення не просто шляхом зіставлення думок, а в процесі послідовно-логічного аргументування та контраргументування (Топтигіна, 2001).

Активними методами навчання дискусії називають рольові, імітаційні та ділові ігри, що дозволяють занурити студентів у активне контрольоване спілкування, де вони виявляють свою сутність і можуть взаємодіяти з іншими людьми. Основним завданням застосування активних ігрових методів навчання є розвиток у студентів цілісної картини світу, здатності правильно орієнтуватися у навколишньому світі (Parker, & Hess, 2001).

Незважаючи на різноманітність підходів до визначення та сутності ділової гри у навчанні іноземних мов, науковці, все ж, єдині у тому, що ділова гра – це ігрова імітаційна модель, яка відтворює умови, зміст, відносини, амбіції чи іншої діяльності. Ділові ігри – це метод навчання професійної діяльності шляхом її моделювання, близького до реальних умов, з обов'язковим динамічним розвитком ситуації, задачі чи проблеми, що розв'язуються в чіткій відповідності до характеру рішень та дій її учасників.

В освітній сфері загалом, і в навчанні іноземних мов, зокрема, прийнято використовувати термін «ділова гра» або «професійно орієнтована гра». У зарубіжній методиці навчання іноземної мови ділові ігри мають різні назви: games, simulations, role-playing чи Handlungsspiele, Lohfert, Planspiele. Якщо одні позначають ігри, які наближають комунікацію до реальності, то інші – ігри, що інтегрують професійне, соціальне і комунікативне навчання.

Навчальна гра визначається як особливим чином організована навчальна діяльність (має частіше розважальну функцію і форму), що припускає наявність проблеми та можливі шляхи її вирішення. Головною метою використання ділових ігор та інших навчальних ігор на заняттях з іноземної мови є оволодіння мовою як засобом спілкування, відтак, можна стверджувати, що усі навчальні ігри допомагають забезпечити потребу взаємного спілкування всіх учасників та мотивують іншомовну діяльність.

Слід визнати, що застосування ділової гри як активного засобу на заняттях з іноземної мови виправдано й існуючими в методиці викладання тенденціями, що проявляються в мовленнєво-діяльнісному підході до навчання, а також у психологічній спрямованості занять на розвиток мовленнєво-мислительної діяльності студентів засобами іноземної мови в процесі іншомовного висловлювання, що, в свою чергу вимагає оптимізації інтелектуальної активності учасників у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на вище означені теоретичні положення та практичний досвід науковців та методистів з досліджуваної проблеми, нами була розроблена програма розвитку усного дискусивного мовлення студентів філологів із застосуванням ділових ігор. Планування експериментального навчання базувалось на комунікативно-діяльнісному, комунікативно-когнітивному, інтерактивному підходах та

принципах комунікативності, інтерактивності спілкування, свідомості, проблемності.

Дослідження проводилось на Факультеті філології та журналістики імені М. Стельмаха ВДПУ. Вибірку складали 56 студентів другого курсу бакалаврату за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література) з додатковою предметною спеціальністю Мова і література (англійська)). Учасники експерименту були розподілені на дві групи: експериментальну та контрольну. В експериментальній групі навчання проводилось за експериментальною методикою із використанням ділових ігор.

Діагностика рівнів сформованості дискусивних умінь студентів філологів включала визначення: а) функціональних компонентів – вміння формулювати свою точку зору, аргументувати, визначати позицію співрозмовника, критикувати; б) рівнів сформованості дискусивних умінь. Для кількісної оцінки результатів діагностики рівня сформованості дискусивних умінь був обраний метод групування і розподілу результатів на оптимальний, достатній та низький рівні, так як трирівнева диференціація результатів дозволяє зробити досить якісний аналіз і скласти характеристику експериментальної групи з різними рівнями сформованості дискусивних умінь (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Рівні розвитку дискусивних умінь студентів філологів

Рівні/Уміння	Оптимальний	Достатній	Низький
Формулювати свою точку зору	Студент(ка) добре орієнтується по темі, з якої необхідно висловитися; вміє чітко сформулювати свою точку зору (висловити власну позицію), використовуючи при цьому відповідні засоби вираження.	Студент(ка) орієнтується по темі, з якої необхідно висловитися, але не досить чітко може сформулювати свою точку зору; використовує відповідні комунікативні кліше.	Студент(ка) не орієнтується по темі, з якої необхідно висловитися; власна позиція відсутня, не вміє формулювати свою точку зору; не знає і не використовує комунікативні кліше.
Аргументувати	Студент(ка) уміє будувати логічно правильний доказ; вміє виділити тезу, підібрати до неї правильні аргументи; знання комунікативних кліше дозволяють йому уміло використовувати їх в конкретній ситуації.	У студента(ки) виникають труднощі, коли будує доказ; вміє виділити тезу, але вагається з підбором правильних аргументів; аргументи не цілком відповідають обраній позиції; знання комунікативних кліше дозволяють йому використовувати їх в конкретній ситуації.	Студент(ка) не вміє будувати докази; не вміє виділити тезу, аргументи відсутні; не знає комунікативних кліше, неправильно їх використовує.
Визначити позицію співрозмовника	Студент(ка) повністю розуміє співрозмовника, вміє визначити ідентичність/ не ідентичність своєї думки з думкою	Студент(ка) частково розуміє співрозмовника; вміє ставити запитання	Студент(ка) демонструє наявність проблеми в розумінні співрозмовника.

	співрозмовників; вміє ставити запитання		
Критикувати	Студент(ка) вміє спростовувати тезу й аргументи співрозмовника	Студент(ка) частково вміє критикувати, але критика недостатньо переконлива і ясна	Студент(ка) не вміє спростовувати тезу й аргументи співрозмовника

Для розробки технології розвитку усного дискусивного мовлення та перевірки її ефективності було визначено початковий рівень сформованості досліджуваного поняття за допомогою анкетування та зрізу, які проводилися на початку пробного навчання у групах. Відтак, це дозволило виявити рівень сформованості дискусивних умінь студентів, визначити самооцінку студентами свого рівня розвитку дискусивних умінь.

Констатуючий зріз проходив у формі спрямовуючої дискусії, яка була побудована на основі тексту та мала контрольований, значною мірою передбачуваний характер. Під час дискусії студентам пропонували виконати певні завдання, які спонукали до ініціативного мовлення, коментування, аргументації та інше. Виконання таких завдань і було основою для оцінювання дискусивних умінь. Викладач займає досить авторитетну позицію, в ролі одного з учасників спілкування. У його завдання входить спрямовувати спілкування як змістовно, так і стосовно засобів вираження.

Таблиця 2

**Результати констатуючого зрізу
у контрольній (К), експериментальній (Е) групах (у%)**

Рівні	Оптимальний		Достатній		Низький	
Уміння	К	Е	К	Е	К	Е
Формулювати свою точку зору	14,3	13,3	35,7	33,3	50	53,4
Аргументувати	7,1	13,3	21,4	20	71,55	66,7
Визначити позицію співрозмовника.	7,1	6,7	28,6	33,3	64,3	60
Критикувати	0	0	14,3	13,3	85,7	86,7
Разом	7,1%	8,3%	20%	22,4%	67,9%	66,7%

Результати Результати отриманих даних констатуючого зрізу показали, що рівень сформованості дискусивних умінь в учасників експериментальної та контрольної груп приблизно однаковий. У середньому 7,1% студентів в контрольній і 8,3% в експериментальній групі показали оптимальний рівень сформованості дискусивних умінь, 20% (К) і 22,4% (Е) – достатній рівень, 67,9% (К) і 66,7% (Е) – низький рівень (див. Таблицю 2).

Найбільш розвиненими як у контрольній, так і у експериментальній групах є вміння формулювати свою точку зору: оптимальний рівень 14,3% (К) і 13,3% (Е), достатній рівень 35,7% (К) і 33,3% (Е). Спостерігались невисокі показники ступеня аргументованості висловлювань (низький рівень – 71,55% (К) і 66,7% (Е)). Слід також зазначити, що у студентів практично відсутні навички

критикувати: немає студентів з високим рівнем сформованості зазначених умінь, низький рівень показали 85,7% (К) і 86,7%) (Е).

Перевірка ефективності використання ділових ігор для навчання дискусивного мовлення проходила на формуючому етапі. Цільова спрямованість навчальної ділової гри пов'язана з системою мотивацій, відтак структура і технологія гри повинна забезпечувати реалізацію двох мотивів – реальних і умовних. У зв'язку з цим в навчальних ділових іграх слід визначати як навчальні цілі, так і ігрові. Навчальні цілі в нашому дослідженні включали в себе основні вміння вести дискусію англійською мовою, зокрема вміння формулювати свою точку зору і вміння аргументувати її.

Основним завданням на етапі розробки ділової гри є підготовка її сценарію. У нашій роботі сценарій – це план дій учасників гри, їх відносини, взаємодії. Сценарій повідомляється керівником перед початком гри всім її учасникам. Прикладом сценарію проведення ділових ігор «Текст» є наступний:

Навчальна група ділиться на дві підгрупи – учасників (У1, У2), а також визначається група – експертів. Кожна група повинна за обмежений час (15-20 хвилин) написати текст за запропонованими аргументами, на певну тему. Потім представники груп зачитують свій текст опонентам. Отримані тексти виносяться на загальне обговорення, відбувається обмін враженнями про них у всіх учасників гри. Експерти оцінюють (за розробленою шкалою) результати виступу кожної групи, представник експертів повідомляє результати їх оцінки. Керівник підводить загальний підсумок гри.

На етапі організації ділової гри викладачеві необхідно визначити лексико-граматичний матеріал (граматичні структури, слова, вирази, кліше), який становить мовну базу тієї мовленнєвої діяльності, яка планується на час ділової гри. У нашому випадку, в якості вихідного матеріалу для складання завдань, вправ, ігор використовувались автентичні тексти з 1) навчально-методичних посібників для навчання англійської мови як іноземної; 2) підручників (Click On 4; Exam Activator; Outcomes та інші); 3) Інтернет-ресурсів.

Для ефективної мовленнєвої діяльності нами були визначені наступні критерії відбору навчальних автентичних текстів:

- 1) обсяг тексту;
- 2) відповідність інтересам і комунікативним потребам студентів;
- 3) відповідність рівня лінгвістичної складності тексту мовної підготовки учасників;
- 4) наявність в тексті стимулу для мовного спілкування;
- 5) наявність в тексті актуальної, сучасної, типової, країнознавчої, лінгвокраїнознавчої, соціокультурної інформації.

Тематично тексти були згруповані за 2-ма темами: 1) Job Counselling; 2) Healthy Lifestyle. Основними критеріями при відборі комунікативних кліше ми визначили відповідність рівня складності програмним вимогам з практичного курсу англійської мови (ПКМ) та відповідність певному дискусивному умінню.

Як було зазначено вище, безпосередньо грі передують підготовчий етап, так як дискусія, яка є основною організаційною формою спілкування в діловій грі, як правило, не виникає в навчальному процесі спонтанно, а повинна бути ретельно підготовлена з цілою низкою взаємопов'язаних завдань. Сама ж дискусія проводиться на фінальному занятті.

Отже, підготовчий етап гри включає комплекс вправ, спрямований на підготовку студентів до участі у дискусії (розвиток навичок оперування конкретним, тематично відповідним до даної гри лексичним матеріалом (структури, мовні зразки, слова) та розвиток у них відповідних дискусивних умінь, які їм знадобляться у процесі гри. Мета вправ, що випереджають гру – психологічна, інформаційна та мовна підготовка учасників гри до правильного виконання своєї ролі, вживання в неї, обдуманості, рольової та мовленнєвої поведінки в грі та взаємодії з іншими учасниками гри.

На підготовчому етапі зазначеної вище програми розвитку дискусивних умінь, робота була побудована на основі двох груп вправ 1) дотекстові та текстові вправи та 2) тренувальні (підготовчі) вправи. При формуванні умінь усного висловлювання слід починати кожен взаємопов'язаний блок завдань з рецептивних, а потім через рецептивно-репродуктивні завдання переходити до власне продукування мовлення (Матієнко, Буцацька, 2022). Тексти, що використовуються служать джерелом смислової та мовної інформації, необхідної для аргументації власної позиції і рішення обговорюваної проблеми, а також можуть слугувати зразком обговорення.

Мета дотекстових вправ полягала у стимулюванні мотивації до роботи з текстами; актуалізації особистого досвіду студентів шляхом залучення знань з інших навчальних дисциплін; активізації інтелектуальної діяльності та пізнавальних потреб тих, хто навчається, формуванні прогностичних умінь, орієнтації на запуск механізму ймовірного прогнозування.

Передтекстова робота з заголовком/підзаголовком спрямована на введення в тему, постановку основного проблемного питання, та обумовлено тим, що заголовок містить, як правило, головні тематичні слова, ключові слова тексту. Відтак, можна вважати, що заголовок сприяє розвитку думки студентів в потрібному напрямку.

Формування, власне, дискусивних умінь відбувається за допомогою тренувальних вправ, які поділяються на дві групи: вправи закритого типу і вправи відкритого типу. Вправи закритого типу є некомунікативними тренувальними вправами, в той час як у вправах відкритого типу увага зосереджена переважно на змісті висловлювання, студенти мають більшу свободу у визначенні цього змісту, у виборі та комбінуванні мовних засобів. Такі вправи можуть бути різного типу складності, але саме до цієї групи належать всі комунікативні, творчі завдання.

Вправи для роботи над умінням аргументувати свою точку зору містять такі установки:

- ✓ *Read the text carefully and indicate the words used to connect the thesis and arguments ...*
- ✓ *Join the parts of complex sentences using the appropriate connection option ...*
- ✓ *Listen to a coherent polemical remark and select from the list an additional argument that corresponds to the expressed point of view ...*
- ✓ *Find arguments for the following statements in the text ...*
- ✓ *Find arguments in the text, determine their functions ...*
- ✓ *Give an example, a specific case ...*
- ✓ *Complete the text with a conclusion (the text contains only the thesis and arguments) ...*
- ✓ *Choose a phrase from the list that summarizes the remark ...*

Як приклад, наведемо зразок організації ділової гри по темі **“Healthy Lifestyle”**

Objectives:

- To teach students the principles of a healthy way of life, motivate them towards physical activity, proper nutrition, and the importance of mental health and sleep.
- To make students understand the importance of healthy habits and encourage participants to apply them in real life.

Instruction:

Participants are divided into teams (3-6 players per team), each aiming to achieve the highest score by completing tasks suggested by the Organizer. Teams must follow the following steps of the outline, including completing tasks, answering questions, providing evidence and facts and applying healthy habits in practice. Players have to be convincing expressing their points of view. The team that provides most of arguments wins.

Outline:

Preparation

- Players choose a team name.
- Each team receives cards with categories: physical activity, nutrition, sleep, and mental health.
- Each category has specific tasks or questions that need to be answered to earn points.

Tasks: Participants complete tasks in turn from each category:

Physical Activity:

- Perform 5 minutes of physical exercises (you can choose exercises from an exercise card).
- Complete a short fitness test (for example, do a few push-ups, squats, or stair climbs).

Nutrition:

- Create a healthy nutritious breakfast (choose dishes and products from a given list).
- Guess which foods are healthy (questions about food products).

Sleep:

- Solve a puzzle about the importance of sleep for health (e.g., why it is important to sleep 7-8 hours a day).
- Present tips for improving sleep quality.

Mental Health:

- Identify strategies for stress reduction (e.g., meditation, deep breathing, relaxation).
- Do a positive thinking exercise or focus on positive moments of the day.

Results After completing the tasks, each team earns points for task completion, creativity, and accuracy of answers. The team with the most points is the one that strives to integrate all healthy habits into their daily life.

Discussion At the end of the game, participants discuss which habits they managed to adapt for themselves and what they plan to implement in their daily lives. This can be a good starting point for discussing the importance of health.

Conclusion At the end of the game, participants discuss which habits they managed to adapt for themselves and what they plan to implement in their daily lives. This can be a good starting point for discussing the importance of health.

Materials and tools:

- Task cards for each category (you can create physical cards or use electronic versions).
 - Sheets or tables for scoring.
 - You can prepare audio or video tips on healthy lifestyles for additional motivation.
- *To make a game look more realistic life-real you can invite nutrition experts, fitness trainers, or psychologist to hold consultations and discussions after the game.

На останньому етапі викладач проводить розбір та аналіз гри. Після повідомлення результатів усі члени груп обмінюються своїми враженнями про гру. Загальний підсумок гри оцінює керівник, він аналізує іншомовне мовлення та поведінку кожного учасника, дає якісні та кількісні характеристики усного мовлення студентів.

Рівні розвитку усного дискусивного мовлення студентів були визначені на контрольному етапі експерименту. Проведений підсумковий зріз мав на меті визначення ефективності розробленої технології розвитку усного дискусивного мовлення студентів з використанням ділових ігор.

Як свідчать результати зрізу, у процесі експериментального навчання відбулись позитивні зміни у розвитку умінь студентів вести цілеспрямовану дискусію, обмінюватися думками з проблеми, аргументовано заперечувати, висловлювати та відстоювати свою точку зору, про що свідчать наведені нами у таблиці 3 показники за видами умінь, отримані під час підсумкового зрізу в експериментальній та контрольній групах.

Таблиця 3

**Результати підсумкового зрізу
у контрольній (К), експериментальній (Е) групах (у%)**

Рівні	Оптимальний		Достатній		Низький	
Уміння	К	Е	К	Е	К	Е
Формулювати свою точку зору	14,3	26,7	42,9	60	42,8	13,3
Аргументувати	14,3	20	21,4	60	64,3	20
Визначити позицію співрозмовника.	7,1	20	35,7	53,3	57,1	13,3
Критикувати	0	13,3	21,4	60	78,6	26,7
Разом	8,9%	20%	30%	58,3%	60,7%	17,7%

Контрольний етап показав, що після експериментального навчання рівень сформованості дискусивних умінь у в експериментальній групі помітно вище ніж рівень сформованості зазначених умінь в контрольній групі. В експериментальній групі стало в 2 рази більше студентів з оптимальним рівнем розвитку вміння формулювати свою точку зору, ніж у контрольній групі. Значно відрізняються дані щодо вміння визначити позицію співрозмовника, а саме: в експериментальній групі – 20% - оптимальний рівень і 58,3% - достатній рівень, значно менше стало студентів з низьким (17,7%); у контрольній групі – 7,1% - оптимальний і 57,1% - низький рівень. За вмінням критикувати учасники контрольної групи не досягнули оптимального рівня, в той час як в експериментальній групі оптимальний рівень склав 13,3% учнів, а 60% - достатній рівень. Таким чином, можемо зазначити, що студенти контрольної групи за всіма видами дискусивних умінь залишилися на достатньому і низькому рівнях розвитку, а в експериментальній групі збільшилася кількість студентів з оптимальним і достатнім рівнями розвитку усного дискусивного мовлення (Рис.1).

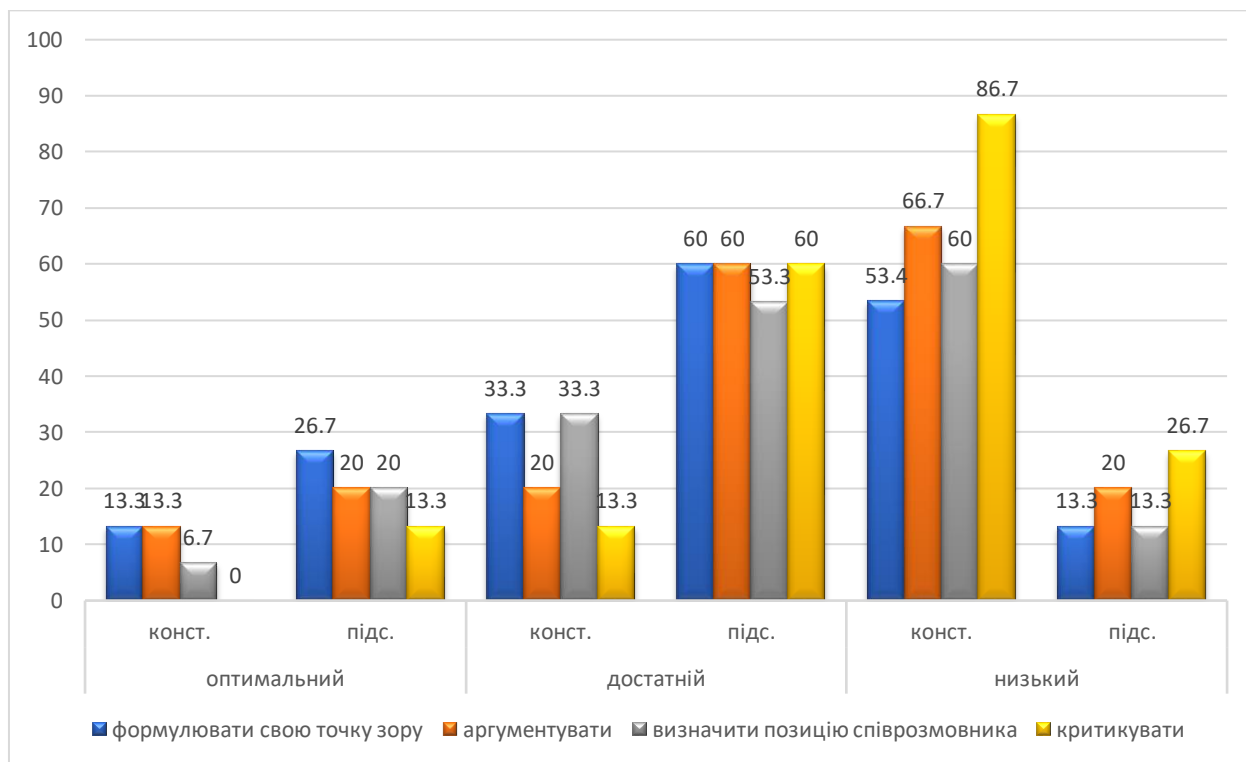

Рис. 1 Рівні розвитку дискусивних умінь в експериментальній (Е) групі (констатуючий та підсумковий зріз)

1 – низький рівень, 2 – достатній рівень, 3 – оптимальний рівень

Дані, отримані в результаті підсумкового зрізу, показали на скільки змінилися також кількісні показники усного мовлення. Обсяг реплік в експериментальній групі збільшився на 5-8 слів. Позитивні зміни відбулися і у темпі мовлення студентів. Щодо лексико-граматичної правильності мовлення студентів, прослідковуються позитивні зміни, що можливо, було обумовлено збільшенням темпу мовлення та обсягу реплік. У контрольних групах протягом того ж періоду навчання не відбулося помітних змін за вищезначеними критеріями.

Зіставлення даних констатуючого і підсумкового зрізів за рівнями показало, що експериментальне навчання на основі ділових ігор, спрямоване на розвиток спеціальних умінь дискусивного мовлення, ефективно вплинуло на позитивну динаміку в розвитку усного дискусивного мовлення студентів експериментальної групи. За результатами дослідження можемо стверджувати, що ділова гра як групова форма взаємодії сприяє згуртуванню навчального колективу, а відтак, позитивно позначається і на загальних результатах навчання.

Аналіз результатів нашого дослідження вказують на доцільність інтеграції ділових ігор у навчально-виховний процес як ефективного засобу розвитку дискусивного мовлення здобувачів освіти, а також їхньої підготовки до майбутньої професійної діяльності. Встановлено, що розвитку усного дискусивного мовлення студентів з використанням ділових ігор сприяють такі педагогічні умови: створення активного мовного середовища спілкування; моделювання ділових ігор з урахуванням їх інтересів, мотивів та інтелектуальних можливостей; формування дискусивних умінь мовної поведінки учасників на основі спеціально відібраного текстового матеріалу.

Сере переваг застосування технології дискусії у навчанні англійської мови з використанням ділових ігор слід зазначити застосування студентоцентрованого підходу; спрямованість на особистісне досягнення студента; створення активного мовного середовища і простору спілкування; орієнтація освітньої діяльності на проблемний характер; забезпечення комфортності і високої мотивації процесу навчання та шляхи й способи її реалізації (Justi & Mendonça, 2016).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьева Т. А. Дискусия как метод развития моральной осведомленности личности. *Научные записки Винницкого государственного педагогического университета имени М. Коцюбинского. Серия: «Педагогика и психология»*. 2010. Вып. 33. С. 54-59.
2. Андроник Н. П. Навчання майбутніх учителів англійської дискусії на основі автентичних поетичних творів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2009. 338 с.
3. Гапонова С. В. Дискусия как вправа для навчання вільного спілкування іноземною мовою. *Іноземні мови*. 1999. № 4. С. 3-11.
4. Голубочка І. С. Дискусия как один із методів інтерактивних технологій навчання студентів англійського мовлення у вищих немовних закладах освіти. *Научные записки: зб. наук. ст. К.: Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова*. 2009. Вып. 84. С. 52-55.
5. Зайцева І. В. Solving Problems Through Discussion: навч. Посібник. К.: Ленвіт, 2014. 192 с.
6. Зайцева, І. В. Лінгвометодичні особливості навчання майбутніх філологів англійської дискусії на основі проблемного методу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер.: Педагогіка та психологія*. 2012. № 21. 39-46.
7. Зарічна О. В. Формування готовності майбутніх учителів до діалогічного спілкування з учнями у процесі професійної підготовки: автореф. та дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2010. 255 с.
8. Іщенко Т.М., Лібіх С.П. Дискусія – шлях до формування знань та практичних компетенцій ділового англійського мовлення студентів-економістів старших класів. *Тренінгові технології як засіб формування знань та практичних компетенцій: досвід факультетів і кафедр*: зб. матеріалів наук.-метод. конф. : у 2 т. Т.2. К. : КНЕУ, 2009. С. 576-579.
9. Матієнко О.С., Буцацька С.М., Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів немовних спеціальностей засобами рольових ігор. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. Вып. 65, С. 154-166.
10. Москаль, Т. (2020). Навчання майбутніх учителів англійської мови професійно орієнтованої дискусії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. Вып. 3-4 (№ 97-98). 118-128.
11. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посіб. К., 2002. С. 161-169.
12. Сабат, С. Дискусія як метод інтерактивного навчання іноземних мов майбутніх фахівців сфери міжнародних відносин. *Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія міжнародні відносини*. 2014. № 35. С. 252-258.
13. Сергієнко Н. Дискусивні вміння студентів як складова інтерактивної компетенції при навчанні. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вып. 75, том 3. С.262-268.
14. Топтигіна Н. М. Психолінгвістичні та комунікативні аспекти навчальної дискусії у процесі вивчення іноземної мови. *Теоретичні питання освіти та виховання: Збірник наукових праць*. К.: Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2001. Вып. 15. С. 92-96.
15. Bohari, L. Improving speaking skills through small group discussion at eleventh grade students of SMA Plus Munirul Arifin NW Praya. *Journal of Languages and Language Teaching*. 2020. № 7(1). 68-81.
16. Brookfield, S. D., & Preskill, S. *Discussion as a way of teaching: Tools and techniques for democratic classrooms*. John Wiley & Sons. 2012.
17. Justi, R., & Mendonça, P. C. C. Discussion of the Controversy Concerning a Historical Event Among Pre-Service Teachers: Contributions to their knowledge about science, their argumentative skills, and reflections about their future teaching practices. *Science & Education*. 2016. № 25. Pp 795-822.
18. Parker, W. C., & Hess, D. Teaching with and for discussion. *Teaching and teacher education*. 2001. №17(3). 273-289.
19. Santrock John W. Educational Psychology. Boston: McGraw-Hill, 2011. 535p.
20. Zarichna, O., Buchatska, S., Melnyk, L., & Savchuk, T. Content and Language Integrated Learning in Tertiary Education: Perspectives on Terms of Use and Integration. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2020. Vol. 7, № 1. Pp. 184-198.